

8. The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education. – Paris: UNESCO, 1994.
9. Convention on the Rights of Persons with Disabilities. – New York: United Nations, 2006.
10. Алёхина С.В. Инклюзивное образование: история и современность. – М.: Педагогический университет “Первое сентября”, 2013.
11. Выготский Л.С. Основы дефектологии. – СПб.: Лань, 2003.
12. Малофеев Н.Н. Специальное образование в меняющемся мире. Европа. – М.: Просвещение, 2009.
13. Сальникова О.Д. Современные технологии образования лиц с ограниченными возможностями здоровья: учебное пособие. – Ставрополь: Изд-во СКФУ, 2023. – 114 с.

SUN'IY INTELLEKT VOSITALARI ASOSIDA FILOLOG TALABALARNING INGLIZ VA MALAY TILLARIDAGI KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Yuldashev Azim Abdurahmonovich
Ozbekiston davlat jahon tillari universiteti
Ingliz tili amaliy aspektlari kafedrası dotsenti

Annotatsiya: Maqolada sun'iy intellekt vositalari yordamida filolog talabalarning ingliz va malay tillaridagi kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan metodika nazariy jihatdan ishlab chiqiladi. Taklif etilayotgan yondashuv kommunikativ vazifani belgilash, vaziyatga mos muloqotni tashkil etish, javoblarni tekshirish, fikr-mulohaza asosida qayta ishlash va mustaqil bajarishni baholash bosqichlarini birlashtiradi. Asosiy e'tibor grammatik aniqlik bilan birga fikrni izchil ifodalash, suhbatdoshga mos nutq tanlash va kommunikativ qiyinchiliklarni bartaraf etishga qaratiladi. Ingliz va malay tillaridagi topshiriqlar talabalarning tayyorgarligi hamda madaniy kontekstga muvofiq alohida loyihalaniishi taklif etiladi.

Metodologik asos ilmiy maqolalar tahlili, kommunikativ topshiriqlarni pedagogik loyihalash va baholash mezonlarini shakllantirishdan iborat. Ishda empirik tajriba natijalari taqdim etilmaydi; metodikaning samaradorligi keyingi amaliy tekshiruvni talab qiladi. O'zbekiston filologik oliy ta'limi uchun o'qituvchi nazorati, talabaning mustaqilligi, akademik halollik va shaxsiy ma'lumotlar maxfiyligini hisobga oluvchi foydalanish tartibi tavsiya etiladi.

Kalit so'zlar: Sun'iy intellekt, kommunikativ kompetensiya, filolog talabalar, ingliz tili, malay tili, kommunikativ topshiriq, nutqiy muloqot, fikr-mulohaza, mustaqil faoliyat, madaniy kontekst.

Abstract: The article theoretically develops a methodology for enhancing philology students' communicative competence in English and Malay through artificial intelligence tools. The proposed approach combines establishing a communicative task, organizing situational interaction, checking responses, revising them based on feedback, and assessing independent performance. Particular attention is given not only to grammatical accuracy but also to coherent expression, language choices appropriate to the interlocutor, and overcoming communication difficulties. Tasks in English and Malay are proposed for separate design according to students' proficiency and the cultural context.

The methodological foundation comprises an analysis of scientific articles, instructional design of communicative tasks, and the development of assessment criteria. The study does not present empirical experimental results; the methodology's effectiveness requires subsequent practical evaluation. For philological higher education in Uzbekistan, a procedure is recommended that considers teacher oversight, student independence, academic integrity, and personal data privacy.

Key words: Artificial intelligence, communicative competence, philology students, English language, Malay language, communicative task, verbal interaction, feedback, independent activity, cultural context.

Аннотация: В статье теоретически разрабатывается методика развития коммуникативной компетенции студентов-филологов в английском и малайском языках с помощью средств искусственного интеллекта. Предлагаемый подход объединяет постановку коммуникативной задачи, организацию ситуативного общения, проверку ответов, их переработку на основе обратной связи и оценивание самостоятельного выполнения. Основное внимание уделяется не только грамматической точности, но и связному выражению мысли, выбору речи с учётом собеседника и преодолению коммуникативных затруднений. Предлагается отдельно проектировать задания на английском и малайском языках в соответствии с подготовкой студентов и культурным контекстом.

Методологическую основу составляют анализ научных статей, педагогическое проектирование коммуникативных заданий и формирование критериев оценивания. Работа не представляет результатов эмпирического эксперимента; эффективность методики требует последующей практической проверки. Для филологического высшего образования Узбекистана рекомендуется порядок использования, учитывающий контроль преподавателя, самостоятельность студента, академическую честность и конфиденциальность персональных данных.

Ключевые слова: Искусственный интеллект, коммуникативная компетенция, студенты-филологи, английский язык, малайский язык, коммуникативное задание, речевое взаимодействие, обратная связь, самостоятельная деятельность, культурный контекст.

KIRISH

Filolog talabalarning xorijiy tildagi kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish til birliklarini bilishdan tashqari, ularni vaziyatga muvofiq qo'llash, suhbatdoshni tushunish va muloqotni davom ettirish ko'nikmalarini shakllantirishni talab qiladi. Ingliz va malay tillarini o'qitishda mazkur vazifalar talabalarning tayyorgarligi, madaniy tajribasi va foydalaniladigan materiallar bilan bog'liq holda tashkil etilishi kerak. Sun'iy intellekt vositalari kommunikativ vaziyatlar va mashqlarni loyihalashda yordamchi sifatida ko'rib chiqilishi mumkin. Biroq ular bilan bajarilgan faoliyatning o'zi kompetensiya rivojlanganini tasdiqlamaydi. Buning uchun mustaqil muloqotdagi natijalarni tekshirish zarur.

Mavzuning dolzarbligi talabalarga muntazam, maqsadli va turli vaziyatlarga mos nutqiy mashq imkoniyatlarini yaratish ehtiyoji bilan belgilanadi. Mashg'ulotda barcha talabalar bir xil tezlikda fikr bildirmaydi yoki teng miqdorda suhbatga qo'shilmaydi. Shu sababli topshiriqlar tayyorgarlik, mashq va qayta ishlash imkoniyatlarini nazarda tutishi lozim. Sun'iy intellekt yordamida taklif etilgan suhbat namunasi talabaning faol ishtirokiga xizmat qilishi kerak. Tayyor dialogni takrorlash esa kutilmagan savolga javob berish yoki tushunmovchilikni aniqlash-tirish ko'nikmasini to'liq namoyon etmaydi.

Ingliz va malay tillaridagi kommunikativ topshiriqlar umumiy maqsad asosida tuzilishi mumkin, ammo ularning ifoda shakllari aynan tenglashtirilmaydi. Masalan, iltimos bildirish, fikrga qo'shilmaslik yoki suhbatni yakunlash vaziyatlari har bir tilning nutqiy me'yorlari bilan bog'liq holda ko'rib chiqiladi. Sun'iy intellekt yaratgan variantlar o'qituvchi va tegishli til manbalari yordamida tekshirilishi kerak. Talabadan variantning ma'nosi, uslubi va vaziyatga mosligini izohlash so'raladi. Bunday faoliyat til shaklini kommunikativ maqsad bilan bog'lashga yo'naltiriladi.^[1]

O'zbekiston filologik oliy ta'limida metodikani qo'llash talabalarning texnik imkoniyatlari, til darajasi va o'qituvchilarning tayyorgarligini hisobga olishni talab qiladi. Yordamdan foydalanish chegaralari hamda baholash mezonlari oldindan tushuntirilishi lozim. Talabaning dastlabki javobi, olgan tavsiyasi va mustaqil qayta ishlangan varianti farqlanadi. Shaxsiy ma'lumotlar mashq materialiga kiritilmasligi kerak. Akademik halollikni ta'minlash esa yordamning mavjudligini ochiq ko'rsatish bilan birga, o'quv natijasini mustaqil faoliyat orqali tekshirishni ham nazarda tutadi.

Tadqiqotning maqsadi sun'iy intellekt vositalari asosida ingliz va malay tillaridagi kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish uchun metodik yondashuv ishlab chiqishdir. Obyekt filolog talabalarning xorijiy tildagi muloqot faoliyati, predmet esa kommunikativ topshiriqlarni loyihalash, fikr-mulohaza berish va mustaqil bajarishni baholash tartibidir. Vazifalar muloqot maqsadini belgilash, vaziyatlarni tanlash, javoblarni tekshirish va baholash mezonlarini shakllantirishni qamrab oladi. Ish nazariy xususiyatga ega; samaradorlik haqidagi xulosalar keyingi empirik tekshiruvga tayanishi kerak. Ushbu tekshiruv har ikki til bo'yicha natijalarni alohida baholashni va yordamli mashq bilan mustaqil muloqot orasidagi farqni aniqlashni talab etadi.^[2]

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Sun'iy intellekt yordamida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish masalasi yuqoridagi adabiyotlarda til mashqlari, interaktiv muloqot va pedagogik boshqaruv orqali yoritiladi. D. Mamatova chatbotlarning lingvodidaktik imkoniyatlarini muhokama qiladi. N. Babaniyazova texnologiyalar integratsiyasining pedagogik va axloqiy jihatlarini ko'rib chiqadi. Ushbu yondashuvlar vositadan foydalanishni aniq kommunikativ maqsad bilan bog'lash uchun nazariy asos beradi.^[3-4]

E. Raxmonova talabalarining gapirish ko'nikmasini rivojlantirish usullariga e'tibor qaratadi. G. Dizon intellektual yordamchilarni tinglab tushunish va gapirish faoliyati bilan bog'liq holda baholaydi. R. Narzulloyeva interfaol usullarni muhokama qiladi. Mazkur ishlar nutqiy mashqlarni loyihalashga yordam beradi, biroq ulardagi xulosalarni malay tiliga yoki boshqa ta'lim sharoitiga avtomatik ko'chirish mumkin emas. ^[5-6]

Z. Jabborova va N. Aliyeva, D. Karayeva hamda A. Kamolova til o'rgatishda sun'iy intellekt imkoniyatlarini tavsiflaydi. S. Yunusova o'qituvchining pedagogik faoliyatini takomillashtirishga murojaat qiladi. H. Xursandov xorijiy tillarni o'qitishdagi qo'llanish yo'nalishlarini yoritadi. Bu manbalar individual mashqlar va muloqot vaziyatlarini tashkil etishda foydali, ammo nazariy imkoniyat bilan o'lgan natijani farqlash zarur. ^[7-8]

M. Saidboboyeva madaniy kodlar tarjimasidagi muammolarni ko'rib chiqadi. S. Sitanov va G. Rahimova tarjimada inson nazoratining ahamiyatini muhokama qiladi. E. Abdullayeva va G. Rahimov sinxron tarjimadagi cheklovlarni yoritadi. N. Boymurodovning yozma nutqqa oid maqolasi fikr-mulohazadan foydalanishni ko'rib chiqishga yordam beradi. Ushbu yo'nalishlar grammatik aniqlikni madaniy va kommunikativ moslikdan ajratmaslik zaruratini ko'rsatadi. ^[9-10]

G. Tajetdinova boshqaruv masalalarini, O. Zawacki-Richter va hammualliflar oliy ta'limdagi tadqiqotlarni tizimlashtiradi. F. Norqulov imkoniyatlar va xavflarni, G. Radjabova kengroq qo'llanish yo'nalishlarini muhokama qiladi. Mazkur tadqiqotning o'ziga xosligi yordamli muloqotni yangi vaziyatdagi mustaqil bajarish bilan bog'lashidir. Ingliz va malay tillari alohida baholanadi. Adabiyotlar metodik loyihalashga asos bo'ladi, lekin taklif etilgan metodikaning samaradorligini isbotlamaydi; buning uchun keyingi empirik tekshiruv talab qilinadi. Baholashda kommunikativ maqsad, mustaqillik va madaniy muvofiqlik birgalikda hisobga olinishi lozim. ^[11-12]

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot sun'iy intellekt vositalari asosida filolog talabalarining ingliz va malay tillaridagi kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini nazariy loyihalashga qaratiladi. Yondashuv ilmiy maqolalarni mazmuniy tahlil qilish, kommunikativ vazifalarni ishlab chiqish va baholash mezonlarini belgilashni birlashtiradi. Talabalar ishtirokidagi tajriba, nazorat guruhi yoki natijalarni statistik o'lchash amalga oshirilmagan. Sun'iy intellekt javoblarining tekshirilgan korpusi ham mavjud emas. Shu sababli metodologiya samaradorlikni tasdiqlashga emas, keyingi amaliy sinov uchun izchil tartib shakllantirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlilida kommunikativ til ta'limi, chatbotlar, nutqiy mashqlar, fikr-mulohaza va mustaqil faoliyatga oid maqolalarni ko'rib chiqish nazarda tutiladi. Har bir manbaning tadqiqot sharoiti, ishtirokchilari va xulosalar chegarasi ajratiladi. Ingliz tiliga oid natijalar malay tiliga bevosita ko'chirilmaydi. Ushbu tartib barcha bazalarni qamrab oladigan tizimli sharh sifatida taqdim etilmaydi. Manbalar metodik qarorlarni asoslash uchun ishlatiladi, ularning mazmuni esa taklif etilgan faoliyatning amaliy samaradorligini avtomatik ravishda isbotlamaydi. Mahalliy sharoitga moslik tekshiriladi. ^[13]

Loyihalash birligi sifatida aniq kommunikativ maqsadga ega vazifa tanlanadi. Vaziyat, suhbatdoshlar munosabati, talab qilinadigan axborot va bajarish mezonlari oldindan belgilanadi. Masalan, talaba xizmat haqida ma'lumot so'rashi, javobni aniqlashtirishi va tanlovini tushuntirishi kerak bo'ladi. Sun'iy intellektga beriladigan so'rov suhbatni to'liq yozib berishdan ko'ra, navbatma-navbat muloqot imkoniyatini yaratishga yo'naltiriladi. O'qituvchi ehtimoliy javoblarni tekshirish va vazifani moslashtirish tartibini belgilaydi. Namunalar real tizimdan olingan tekshirilgan natija sifatida ko'rsatilmaydi. Ular sinov uchun taklifdir.

Metodik ketma-ketlik tayyorgarlik, yordamli muloqot, fikr-mulohazani tahlil qilish, qayta bajarish va mustaqil vazifani qamrab oladi. Tayyorlanishda zarur iboralar va vaziyat mazmuni muhokama qilinadi. Muloqot davomida talaba javob berish, savol so'rash va tushunmovchilikni aniqlashtirishga undaladi. Keyin tavsiyalarni qabul qilish yoki rad etish sababini izohlaydi. Mustaqil tekshiruvda yangi vaziyat berilib, sun'iy intellekt yordamisiz bajarish talab qilinadi. Bu tartib mashq natijasi bilan ko'nikmaning boshqa vaziyatga ko'chishini farqlashga qaratiladi. Tekshiruv sharoitlari qayd etiladi. ^[14]

Baholash kommunikativ maqsadga erishish, fikr izchilligi, til aniqligi, vaziyatga moslik va qiyinchilikni bartaraf etish mezonlariga asoslanishi taklif qilinadi. Har ikki til uchun mutaxassis bahosi zarur. Keyingi sinovda boshlang'ich daraja, vosita versiyasi, so'rov va foydalanilgan yordam yozib boriladi. Ishtirokchilar roziligi, maxfiylik va akademik halollik qoidalari oldindan belgilanadi. Baholovchilar kelishmovchiligi muhokama qilinib, qarorlar hujjatlashtiriladi. Natijalar talabaning mustaqil javobi orqali tekshiriladi. Hozirgi ishda ballar hisoblanmaydi; mezonlar kelgusida metodikaning qulayligi va ta'limiy hissasini tekshirish uchun asos sifatida taklif etiladi. ^[15]

TAHLIL VA NATIJALAR

Nazariy loyihalash natijasida filolog talabalarining ingliz va malay tillaridagi kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishga yo'naltirilgan metodik ketma-ketlik shakllantirildi. U tayyorgarlik, yordamli muloqot, fikr-mulohazani tahlil qilish, qayta bajarish va mustaqil tekshiruv bosqichlarini birlashtiradi. Natija konseptual loyiha

sifatida taqdim etiladi. Talabalarning bilim yoki ko'nikmalaridagi o'zgarishlar o'lchanmagan, vositalarning javob sifati bo'yicha reyting tuzilmagan. Shuning uchun metodika samaradorligi tasdiqlangan deb ko'rsatilmaydi. Uning asosiy mahsuli keyingi amaliy sinovda tekshirilishi mumkin bo'lgan topshiriq tuzilishi va baholash mezonlaridir. ^[16]

Kommunikativ topshiriq tuzilishida vaziyat, suhbatdosh, maqsad va kutiladigan harakatlarni alohida belgilash taklif qilindi. Masalan, xizmat haqida ma'lumot olish vazifasi savol berish, javobni aniqlashtirish va tanlovni tushuntirishni qamrab oladi. Talabaga tayyor dialogni takrorlash o'rniga muloqot davomida qaror qabul qilish imkoniyati beriladi. Sun'iy intellektning javoblari suhbatni davom ettirish uchun material sifatida qaraladi. Ularning til aniqligi va vaziyatga mosligi o'qituvchi tomonidan tekshirilishi kerak. Mazkur tuzilish mustaqil nutqiy harakatni kuzatishga yo'naltirilgan baholash imkoniyatini belgilaydi.

Fikr-mulohaza bosqichi uchun talabani dastlabki javobi, berilgan tavsiya va qayta ishlangan variantni farqlash tartibi ishlab chiqildi. Talaba tavsiyani tushunganini izohlashi, qabul qilgan yoki rad etgan variantni asoslashga harakat qilishi lozim. Baholashda tahrirlangan javobning silliqiligi bilan birga, qarorning mazmuni ham ko'rib chiqiladi. Biroq yaxshilangan matn yoki dialog mustaqil kompetensiya rivojlanishining yetarli dalili hisoblanmaydi. Shu sababli metodikada yangi vaziyatni yordamsiz bajarish alohida tekshiruv sifatida kiritildi. Bu natijalarni ehtiyotkor talqin qilishga xizmat qiladi. ^[17]

Ingliz va malay tillari bo'yicha topshiriqlar umumiy kommunikativ maqsadga ega bo'lishi, ammo nutq shakllari alohida tekshirilishi belgilandi. Talabani tayyorgarligi va madaniy vaziyatga qarab materiallar moslashtiriladi. Bir tildagi maqbul ifoda ikkinchi tilga avtomatik ko'chirilmaydi. Til mutaxassisi ishtiroki grammatik va pragmatik moslikni baholash uchun taklif etildi. Haqiqiy javoblar korpusi mavjud bo'lmagani sababli tillar o'rtasidagi xatolar chastotasi yoki sifat farqi aniqlanmadi. Bu masalalar kelgusi tadqiqotning tekshiriladigan savollari sifatida qoldirildi va empirik baholash talab etadi.

Baholash mezonlari kommunikativ maqsadga erishish, fikr izchilligi, til aniqligi, vaziyatga moslik va tushunmovchilikni bartaraf etishni qamrab oldi. Texnologik yordam miqdorini qayd etish, foydalanish qoidalarini tushuntirish va shaxsiy ma'lumotlarni himoyalash ham metodikaga kiritildi. Natijalar ballar yoki foizlarda ifodalanmadi. Taklif etilgan tizimning amaliy qiymati mustaqil vazifalar, o'qituvchi kuzatuv va talaba izohlari orqali keyinchalik tekshirilishi kerak. Bunday tekshiruv mashqning qulayligini, baholashning izchilligini va yangi vaziyatlarga ko'nikma ko'chirishini alohida ko'rib chiqishga imkon beradi. ^[18]

Taklif etilgan metodika sun'iy intellekt yordamidagi mashqni mustaqil kommunikativ faoliyatga tayyorgarlik sifatida tashkil etishga yo'naltirilgan. Uning pedagogik qiymati talabani javob olishida emas, maqsadni tushunishi, savol berishi va muloqotni boshqarishida namoyon bo'lishi mumkin. Biroq hozirgi ishda bu imkoniyatlar o'lchanmagan. Shu sababli metodik ketma-ketlikni isbotlangan yechim sifatida baholash mumkin emas. Amaliy sinov uning bajarilish qulayligi va talabani yangi vaziyatdagi mustaqil harakatlariga qanday aloqadorligini aniqlashi zarur. Bunda texnologik yordamning miqdori alohida qayd etilishi kerak.

Kommunikativ kompetensiyani baholashda grammatik aniqlik muhim, ammo u yagona mezon bo'lib qolmasligi lozim. Talaba ayrim xatolarga qaramay maqsadga erishishi yoki grammatik jihatdan to'g'ri javob bilan suhbatdosh ehtiyojini qondirmasligi mumkin. Taklif qilingan mezonlar ushbu farqni ko'rib chiqishga yordam beradi. Lekin mezonlarning amaliy qo'llanishi baholovchilar o'rtasida kelishuvni talab qiladi. Keyingi tadqiqotda namunaviy javoblarni birgalikda baholash va qaror sabablarini muhokama qilish zarur. Aks holda ballar metodik ta'sirdan ko'ra baholashdagi farqlarni aks ettirishi mumkin. ^[19]

Ingliz va malay tillari uchun umumiy kommunikativ maqsad tanlash qiyoslashni yengillashtiradi, biroq topshiriqlar murakkabligi tengligini kafolatlamaydi. Talabalarning lug'ati, til tajribasi va madaniy bilimlari turlicha bo'lishi mumkin. Shuning uchun boshlang'ich daraja har bir til bo'yicha alohida aniqlanishi kerak. Natijalardagi farqlarni faqat sun'iy intellekt imkoniyatlari bilan tushuntirish yetarli emas. So'rov matni, vaziyat mazmuni va tekshiruv sharoiti ham hisobga olinadi. Til mutaxassislari ishtiroki taklif etilgan ifodalarning tabiiyligi va vaziyatga mosligini baholash uchun zarur hisoblanadi.

Fikr-mulohazani izohlash vazifasi talabani tavsiyaga tanqidiy munosabatini kuzatishga imkon berishi mumkin. Ammo talaba o'z qarorini tushuntirishda qiynalsa, bu har doim tavsiyani anglamaganini bildirmaydi. Izoh berishning o'zi qo'shimcha til ko'nikmasini talab qiladi. Shu sababli dastlab izohni o'zbek tilida yoki soddashaklda berishga ruxsat etish masalasi ko'rib chiqilishi mumkin. Bunday yordam baholash maqsadiga mos bo'lishi lozim. Keyinchalik xorijiy tildagi asoslash alohida vazifa sifatida rivojlantiriladi. Yordamning turi va chegarasi oldindan belgilanishi hamda qayd etilishi kerak.

O'zbekiston filologik oliy ta'limida metodikani qo'llash o'qituvchi tayyorgarligi, texnik imkoniyatlar va mashg'ulot vaqtiga bog'liq. Javoblarni tekshirish qo'shimcha mehnat talab qilishi mumkin; vaqt tejalishi oldindan kafolatlanmaydi. Akademik halollik va maxfiylik qoidalari ham faoliyatga kiritilishi zarur. Tadqiqotning asosiy cheklovi empirik dalillar yo'qligidir. Kelgusi sinov mustaqil muloqot, boshqa vaziyatga ko'nikma ko'chirish va baholash izchilligini tekshirishi kerak. Shunda metodikaning qaysi qismlari foydali, qaysilari qayta ishlanishi zarurligi haqida asoslangan xulosalar shakllantirish mumkin bo'ladi. ^[20]

XULOSA VA TAKLIFLAR

Sun'iy intellekt vositalari asosida filolog talabalarning ingliz va malay tillaridagi kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish o'quv maqsadi, nutqiy vaziyat va mustaqil faoliyatni bog'laydigan metodik tartibni talab qiladi. Mazkur ishda tayyorgarlik, yordamli muloqot, fikr-mulohazani tahlil qilish, qayta bajarish hamda mustaqil tekshiruv bosqichlari taklif etildi. Ularning vazifasi talabanning tayyor javobni takrorlashidan maqsadli nutqiy harakatga o'tishini qo'llab-quvvatlashdir. Biroq metodika tajribada sinalmaganligi sababli kommunikativ kompetensiya oshganini tasdiqlovchi empirik natija sifatida taqdim etilmaydi. Amaliy qiymat keyingi tekshiruvda aniqlanishi lozim.

Kommunikativ topshiriqlar talabanning savol berishi, javobni aniqlashtirishi, fikrini tushuntirishi va suhbatni davom ettirishiga imkon yaratishi kerak. O'qituvchi vaziyatning maqsadi hamda bajarish shartlarini oldindan belgilaydi. Sun'iy intellekt yaratgan javoblar tekshiriladigan material sifatida qo'llanadi. Grammatik aniqlik bilan birga uslub, madaniy muvofiqlik va suhbatdoshga moslik baholanadi. Bunday tartib vosita taklifini avtomatik qabul qilishning oldini olishga yo'naltirilgan. Talabanning mustaqil qarori va javob mazmuni baholash markazida qolishi zarur. Nazorat topshiriq yaratilishidan yakuniy muhokamagacha izchil davom etishi tavsiya qilinadi.

Ingliz va malay tillaridagi faoliyat umumiy kommunikativ maqsadga asoslanishi mumkin, ammo til shakllari va murakkablik darajasi alohida tekshirilishi kerak. Bir tildagi natijani ikkinchi tilga bevosita ko'chirish asosli emas. Boshlang'ich tayyorgarlik, madaniy bilim va foydalanilgan yordam qayd etilishi zarur. Har bir til bo'yicha mutaxassis ishtiroki ifodalarning maqbulligini tekshirishga xizmat qiladi. Qiyosiy baholashda vazifalar sharoiti tushuntirilishi lozim. Shundagina farqlarni ehtiyotkor talqin qilish va ularning ehtimoliy sabablarini muhokama etish mumkin. Xulosalar tekshirilgan dalillar bilan cheklanishi muhim hisoblanadi.

Mustaqil o'zlashtirishni tekshirish uchun talaba yangi vaziyatda sun'iy intellekt yordamisiz muloqot qilishi taklif etiladi. Dastlabki javob, tavsiya va qayta ishlangan variantning farqlanishi yordam chegaralarini ko'rsatadi. Tavsiyani qabul qilish yoki rad etish izohi tushunishni baholashga qo'shimcha ma'lumot beradi. Ammo izoh berish qiyinchiligi alohida hisobga olinishi kerak. Baholash mezonlari oldindan tushuntiriladi, baholovchilar kelishmovchiligi esa muhokama qilinadi. Ushbu tartib natijalarni talabanning haqiqiy faoliyati bilan bog'lashga yo'naltirilgan bo'lib, amalda tekshirish va zarur tuzatishlarni kiritishni talab qiladi.

O'zbekiston filologik oliy ta'limida metodikani qo'llash texnik imkoniyatlar, o'qituvchi mehnati va til mutaxassislari mavjudligiga moslashtirilishi lozim. Akademik halollik, maxfiylik va yordamni ochiq ko'rsatish qoidalarini belgilanadi. Kelgusi tadqiqot bajarilish qulayligi, mustaqil muloqot hamda ko'nikmaning boshqa vaziyatga ko'chishini baholashi kerak. Vosita va so'rovlarning qayd etilishi tekshiruvni tushunarli qiladi. Asosiy yo'nalish mazmunli til o'rganish va madaniy jihatdan mos muloqotni qo'llab-quvvatlashdir. Buning uchun nazariy takliflar amaliy dalillar asosida bosqichma-bosqich aniqlashtirilishi va takomillashtirilishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mamatova, D. (2024). Chet tilini o'rganishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari. Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil, 2(9), 145-151.
2. Raxmonova, E. Sh. (2026). Sun'iy intellekt yordamida talabalarning speaking ko'nikmasini rivojlantirish usullari. Qo'qon DPI. Ilmiy xabarlar jurnali, 8(5), 1798-1808.
3. Dizon, G. (2020). Evaluating intelligent personal assistants for L2 listening and speaking development. Language Learning & Technology, 24(1), 16-26.
4. Babaniyazova, N. (2025). New reality: The use of artificial intelligence capabilities in foreign language education. The Lingua Spectrum, 7(1), 201-205.
5. Jabborova, Z. M., va Aliyeva, N. (2025). Sun'iy intellekt vositalarining ingliz tilini o'rgatishda roli. Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi, 19(2).
6. Narzulloyeva, R. M. (2025). Sun'iy intellekt yordamida xorijiy tillarni o'qitishning zamonaviy interfaol usullari. Ta'limda raqamli texnologiyalarni tadbiq etishning zamonaviy tendensiyalari va rivojlanish omillari, 42(1), 454-461.
7. Karayeva, D. M. (2025). Til o'rgatishda sun'iy intellekt. The Lingua Spectrum, 12(2), 111-113.
8. Kamolova, A. (2025). Chet tilini o'rgatishda sun'iy intellekt texnologiyalarining roli va samaradorligi. The Lingua Spectrum, 12(2), 172-175.
9. Saidboboyeva, M. Y. (2025). Til o'qitishda sun'iy intellekt vositalarining madaniy kodlar tarjimasidagi imkoniyatlari va muammolari (ingliz va o'zbek tillari misolida). The Lingua Spectrum, 12(2), 176-180.
10. Boymurodova, N. Y. (2026). Sun'iy intellekt yordamida talabalarning yozma nutq kompetensiyasini rivojlantirish: Metodologik yondashuvlar va amaliy natijalar. Qo'qon DPI. Ilmiy xabarlar jurnali, 8(8), 658-664.
11. Yunusova, S. Sh. (2025). Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanib ingliz tili o'qituvchilarining pedagogik faoliyatini takomillashtirish. Shokh Library, 1(10).
12. Xursandov, H. F. (2024). Sun'iy intellektning xorijiy tillarni o'qitish sohasida qo'llanilishi. Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences, 351-352.
13. Sitanov, S., va Rahimova, G. (2024). Sun'iy intellektning o'zbek ilmiy maqolalarini inglizchaga tarjima qilishdagi roli. Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan, 2(10), 106-110.

14. Abdullayeva, E. A., va Rahimov, G. X. (2025). Sun'iy intellekt vositalarini sinxron tarjima jarayonida qo'llashning afzalliklari va kamchiliklari. *The Lingua Spectrum*, 12(2), 49-56.
15. Po'latov, F. D., va Xodjayeva, S. S. (2025). Sun'iy intellektningning ingliz tilini chet tili sifatida o'rganishdagi o'rni. *Научный Импульс*, 4(39).
16. Tajetdinova, G. (2025). Oliy ta'limda sun'iy intellektdan foydalanishni boshqarishning xorijiy mamlakatlar tajribasi. *Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot*, 3(2).
17. Zawacki-Richter, O., Marín, V. I., Bond, M., & Gouverneur, F. (2019). Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education-Where are the educators? *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 16, Article 39.
18. Radjabova, G. G. (2025). A corpus-based review of applications, trends, and societal implications of artificial intelligence. *The Lingua Spectrum*, 12(2), 763-768.
19. Quldashev, N. A., va Vahobova, O. A. (2026). Sun'iy intellekt terminologiyasining o'zbek tiliga o'zlashishi. *World of Philology*, 5(3), 232-236.
20. Norqulov, F. (2026). Sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim sifatiga ta'siri: Ijobiy va salbiy oqibatlari tahlili. *Journal of Universal Science Research*, 4(Maxsus son-3), 1111-1115.